

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա ՎԵՀԱՓԱՌ ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՔԱՐՈԶԸ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 22-ԻՆ,
ՄԱՅՐ ՏՆՃԱՐՈՒՄ ՄԱՏՈՒՑՎՈՂ Ա. ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ,
ՎԱՏԻԿԱՆ ԿԱՏԱՐԱԾ ԻՐ ՊԱՇՏՈՆԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ԱՌԹԻՎ

ՔՐԻՍՏՈՆԵԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Փառք եւ գոհութիւն կ'ընծայենք Աստուծոյ, որ մեզի շնորհք ըրաւ եւ կարող դարձուց, որ կատարենք մի այնպիսի ուղեորութիւն, որ մեր Եկեղեցու ներկայ ժամանակների եւ յատկապէս մեր Եկեղեցու փոխարարներական կեանքի շրջագծին մէջ պատմական կարեւոր նշանակութիւն ունեցող մի դէպք համդիսացաւ:

Այսօր, երբ Աստուծոյ շնորհիւ վերադարձած ենք Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին, սրտի պարտք ենք զգում այս խորանի վրայ Աստուծոյ աղօթք մատուցելու եւ փառք տալու յետոյ մեր սրտի խօսքն ուղղելու մեր համայն հայ ժողովրդեան, որպէսզի նրանք ճիշտ իմանան այն, ինչ որ կատարուեց Մեր այցելութեան ընթացքում:

Նախ ցանկանում եմ ձեր թոյլոյն մէկ անգամ եւս բացայայտել այն ճշմարտութիւնը, անխախտելի, անառարկելի ճշմարտութիւնը, որ Քրիստոս մէկ Եկեղեցի հիմնեց, մէկ Աւետարան տուեց մարդկութեանը, մէկ ճշմարտութիւն քարոզեց: Եկեղեցու միութիւնը Աստուծոյ Որդւոյն տուրքն է մեզի. եւ ոչ թէ մեր գաղափարների, մեր մտածումների արդիւնքը: Յիսուս, երբ երկրի վրայ իր ապրած կեանքի վերջին օրերին առաքելներն իր շուրջն էր բոլորել եւ նրանց իր տեսակ մը կտակն էր փոխանցում, վերջին խօսքն էր ասում, ինչպէս կարդում ենք Յովհաննոս գրած Աւետարանի 17-րդ գլխի մէջ, ասաց. «Սակայն միայն նրանց համար չէ, որ աղաչում եմ, այլեւ նրանց խօսքի միջոցով բոլոր ինձ հաւատացողների համար, որպէսզի ամենքը մի լինեն. ինչպէս դու, Հայր, իմ մէջ, եւ ես՝ քո մէջ, որպէսզի նրանք էլ մեր մէջ լինեն, եւ որպէսզի աշխարհն էլ հաւատայ, թէ դո՛ւ ուղարկեցիր ինձ» (ՀՈՎՀ. ԺԵ 20-21): Եթէ իր քարոզած ճշմարտութիւնը ամէն մի մարդ իր ուզածին պէս պիտի դաւանի եւ պիտի արտայայտի, այն ատեն Եկեղեցու միութիւնը՝ յԱստուած՝ ի Քրիստոս եւ ի Նրա հոգեւոր մարմինն եղող Եկեղեցին, կը խախտուի, ինչպէս պատահեց պատմութեան ընթացքին եւ նաեւ պատահում է այսօր, մեր մարդ էակներիս թերացումների հետեւանքով:

Եկեղեցիները դարեւ շարունակ միշտ յարաբերութիւնների մէջ են եղել իրար հետ, կարենալ վերագտնելու համար այն միութիւնը, որով Քրիստոս ինքը իր կրօնը հիմնեց այս աշխարհի վրայ: Այդ յարաբերութիւնները Եկեղեցիների միջեւ 20-րդ դարում առանել յառաջագնացութիւն արձանագրեցին, եւ յատկապէս Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմից յետոյ մի նոր շարժում սկսուեց ամբողջ քրիստոնէական աշխարհում. - Փոխադարձաբար իրար մերձենալու եւ միասնաբար գտնելու, ապրելու, իրագործելու այն, ինչ որ Աստուած տուել էր մեզի՝ «Միութիւն՝ ի հաւատս, միութիւն՝ յեղբայրութիւն, միութիւն՝ ի սէր, եւ միութիւն՝ ի ծառայութիւն»:

Ահաւասիկ այդ միասնական աղօթքով, միասնական ուսումնասիրութեամբ, միասնական գործերով արտայայտուող այդ շարժումը, կոչուով է այժմ Էկումենական շարժում, այսինքն՝ միջեկեղեցական մերձեցման շարժում: Եւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին իր գործօն մասնակցութիւնը է բերում այդ շարժումին, որ ամբողջ աշխարհով տարածուած ամենից լուսատու եւ յուսադրիչ երեւոյթներէն մէկն է քրիստոնէական արդի պատմութեան մէջ:

Մեր Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին անդամ է բազում միջեկեղեցական կազմակերպութիւններ, ինչպէս Եկեղեցիների Համաշխարհային Խորհրդի, ինչպէս Եվրոպայի Եկեղեցիների Խորհրդի: Նա դիտորդի յանգամանքով իր մասնակցութիւնը է բերել նաեւ Հոռմէական Կաթողիկ Եկեղեցու այն մեծ ժողովին, որ կոչուով է Վատիկանի Երկրորդ Ժողով: Եւ այսպէս, մեր Եկեղեցին, որպէս ընդհանուր քրիստոնէութեան արտայայտիչը հայ ժողովրդի կենքի մէջ, իր գործօն մասնակցութիւնը է բերում այս ընդհանուր համաքրիստոնէական շարժումին:

Քառորդ դար էր անցել այն օրից, երբ մեր երջանկայիշատակ նախորդը, Վազգէն Ա Վեհափառ Հայրապետը, այցելութիւն տուեց այսօրուան Հոռմէական Կաթողիկէ Եկեղեցու Պետի նախորդին՝ Պողոս Զ Պապին: Քսանթիք տարիներ շարունակ յարաբերութիւններ մշակուեցին աստուածաբանական հարցերի շուրջը, խորհրդակցական ժողովներ գումարուեցին, փոխադարձ այլ տեսակի այցելութիւններ կատարուեցին եւ Մենք էլ, որ Մեր երիտասարդ տարիքից, վարդապետութեան օրերից, շատ մօտից հետեւել ենք եւ մասնակցել միջեկեղեցական այս շարժումին, մեր Եկեղեցու մասնակցութիւնը տիեզերական ընդհանուր այս շարժումին ուզեցինք արժեքատրել՝ այցելութիւններ տալով այլազան Եկեղեցիների, ինչպէս Յունաց Տիեզերական Պատրիարքին, Ռուս Եկեղեցու, Վրաստանի Եկեղեցու, Ռումինիայի Եկեղեցու եւ այլ Եկեղեցիների պետերին եւ նրանց շարքին դեկտեմբերի 10-14-ը այցելութիւն տուինք Յովհաննէս-Պողոս Բ Պապին:

Մենք առիթներ ունեցանք միասին աղօթելու, միասին խորհրդակցելու, խօսակցելու, պաշտօնական հանդիպումներ ունենալու եւ նաեւ մեր խօսակցութիւնների եւ հանդիպումների աւարտին մի միասնական համատեղ Յայտարարութիւն անելու մեր երկու Եկեղեցիների ժողովուրդներին, որպէսզի նրանք հաղորդ դառնան մեր մտածումներին, մեր նպատակներին, մեր ձգտումներին եւ մեր ապրումներին:

Ահա թէ ինչու մենք մեր միասնական Յայտարարութեան մէջ յստակ կերպով, որպէս հիմնական ուղեգիծ, որդեգրեցինք համագործակցութեան ուղին մեր քրիստոնէական վկայութեան մէջ, ներկայ ժամանակներում: Մենք ուզեցինք, որ մեր ժողովուրդները գիտնան, թէ մեր Եկեղեցու հիմնադիր Յիսուս Քրիստոսի տուած շնորհքը մեր կողմից ընդառաջուի կարօտը ունի, այսինքն Աստուծոյ տուած միութեանը մենք ընդառաջելու պարտաւոր պատրաստ ենք: Այսպէս չենք կարող ասել, որ ճշմարիտ քրիստոնէայ ենք: Պատմութեան ընթացքում տեղի են ունեցել բազմաթիւ թիրիմացութիւններ, տարակարծութիւններ, վէճեր, բանակոխներ, պառակտումներ: Այս բոլորը մեր պատմութեան մաս է դարձել: Բայց երբեք չպէտք է կորսուի մեր գիտակցութեանը մէջ Եկեղեցու միութեան ապրումը, առանց որիմ քրիստոնէական Եկեղեցին կը կորցնի իր հաւատալիութիւնը հաւատացեալների մօտ, մասնատրաքար ներկայ դարում:

Յատկապէս մենք ասեցինք՝ այն, որ ինչ-ինչ վէճեր, որոնք տեղի են ունեցել մեր պատմութեան ընթացքում երկու Եկեղեցիների միջեւ՝ դաւանաբանական որոշ

հարցերի եւ յատկապէս Յիսուս Քրիստոսի անձի ըմբռնմանը մէջ, այս վեճերը այսօր կորցրել են իրենց այժմեակականութիւնը, որովհետեւ մենք տեսնում ենք եւ փոխադարձ ուսումնասիրութիւնների, տեսակցութիւնների, խօսակցութիւնների որպէս եզրակացութիւն եկել ենք այն համոզմանը, ինչ որ արտայայտուել է սքանչելի կերպով, կարող եմ ասել՝ անկրկնելի յստակութեամբ, մեր Եկեղեցու ամենից սուրբ անձերից՝ Ներսէս Ծնորդալու կողմից, յատկապէս թէ՛ մենք ընդունում ենք գ-Քրիստոս որպէս կատարեալ Աստուած եւ կատարեալ Մարդ եւ երկու բնութիւնները, աստուածայինը եւ մարդկայինը չեն իրարից անջատ, այլ միացեալ անշփոթաբար: Այս հիմնական ճշմարտութիւնն էր, որ վերահաստատեցինք մենք մեր միատեղ Յայտարարութեան մէջ: Եւ նաեւ առաջինք, թէ ուժ ենք տալու, քաջալերութիւն ենք ընծայելու փոխադարձ հասկացողութեան ձգտող բոլոր խօսակցութիւններին մեր երկու Եկեղեցիների միջեւ յառաջիկայում:

Սա է ամէնէն հիմնականը, որ այսօր աշխարհը իմանայ, մարդկութիւնը իմանայ, որ քրիստոնէական Եկեղեցիները այնքա իրար հետ կոտուելու փոխարէն իրար հետ գործակցելու, իրար հասկանալու ճանապարհին մէջ են մտել: Եթէ չենք մտել, կը մշամակի, որ աշխարհի ընդհանուր քրիստոնէական միութեանական շարժումին մասնակից չենք:

Այս տեսակետով ձեզ բոլորիդ պէտք է փոխանցենք այն ճշմարիտ, իսկական եւ անկեղծ համարումը, որ Յովհաննէս-Պողոս Բ Պապը ունի մեր Եկեղեցու, մեր ժողովրդի եւ մեր Հայրենիքի նկատմամբ: Այն եղբայրական ընդունելութիւնը, որ ցոյց տուեց, այն հասկացողութեան ոգին, որ յայտնաբերեց, մեզ համար եղաւ ողջունելի մի վերաբերմունք, որի համար ես փառք եմ տալիս Աստծուն, որովհետեւ մեր միատեղ Յայտարարութեան մէջ յատուկ հոգածութիւն արտայայտուեց հայ ժողովրդի ներկայ ժամանակների կեանքին հանդէպ, մասնաւորապէս ողջունելով մեր ժողովրդի ազատութեան եւ անկախութեան վերատիրացման ջանքերը իրականութիւնը, մեր անկախ հանդապետութեան ստեղծումը, ողջունելով նաեւ Արքայի մէջ մեր ժողովրդի կրած նեղութիւնն ու տառապանքը եւ սպասումը խաղաղութեան վերջնական հաստատման, եւ նաեւ ամբողջ սփիւռքի մեր հայութեան: Նաեւ յիշուեց Հայ Եկեղեցու 1700-ամեակի ճշմանը կաթոլիկ Եկեղեցու թերելիք մասնակցութիւնը եւ նպաստը, որպէսզի մեր Հայ Եկեղեցու 17 դարերի վկայութիւնը-ծառայութիւնը դառնայ համաշխարհային ճանաչման առարկայ եւ ոչ թէ մնայ մեր սեփական ազգային գոյութեան սահմանների մէջ սահմանափակուած:

Սիրելի՛ք,

Աշխարհն այսօր գտնում է լուրջ հարցականների առջեւ՝ երկրորդ հազարամեակի վերջաւորութեան երրորդ հազարամեակի սեմին: Այսօր քրիստոնէական Եկեղեցու համար դառնաբանական վեճերը այնքան արժէք չունեն, ինչքան ժողովրդի կեանքին մէջ յառաջ եկած այն թիւր մտածողութիւնները, այն սխալ հասկացողութիւնները, որոնք շեղում են մարդկային կեանքը աստուածային իր հունից, իր ճանապարհից: Նիւթապաշտական, ճարտարաշինական, մանաւանդ ճարտարարուեստական եւ այլ նուաճումներով յագեցած մեր այս աշխարհում, հոգին է կորսւում, հոգեկանն է աղարտւում, բարոյական սկզբունքներն են ոտնահարւում: Ինչու՞ է յայտնուել մեզ Քրիստոս, որի ծնունդն ենք տօնելու մի քանի օրերից յետոյ: Եկել է մեր կեանքին համար:

Արդէն ժամանակն է վերջ դնելու է քանակութիւն, դրան ասում են «Պօլեմիկ» ("Polemiqu") օտար լեզուով. այսինքն՝ ամէն ինչ անես, որ դու ճիշտ լինես եւ միւսը

սխալ լինի, ամեն ինչ անես, որ դու արդար լինես եւ միւսը դատապարտես: Այս ոգին այլեւս տեղի է տալու երկխօսութեան, (դիալոգի "dialogue"), որով իրար հասկանա՞մք, իրար մէջ Քրիստոսի տուած կրօնքը միասնաբար ապրեմք եւ ոչ թէ՛ հակադրաբար իրարու: Այս է այսօրուան կարգալսօսը ամբողջ քրիստոնէութեան, այլապէս ամբողջ քրիստոնէութիւնը կը կորցնի իր ազդեցութիւնը մարդկային կեանքին մէջ:

Ահա թէ ի՞նչ հեռանկարով եւ ի՞նչ շրջագծով մենք դիտեցինք մեր առաջիկայի գործակցութիւնը, եւ ես ամհումօրէն ուրախ եմ, որ մի այնպիսի չորս օրեր եղան այցելութեան այդ օրերը, որոնց մէջ մեր հայութիւնը, մեր Հայոց եկեղեցին, իր իսկատիպ նկարագրին եւ իր հարազատ առաքելութեանը մէջ աւելի մօտից, ուղղակիօրէն, ճանաչուեց Հոռմեական եկեղեցու ղեկավարների կողմից՝ գլխաւորութեամբ Թովհաննէս-Պողոս Բ Պապին:

Հետեւաբար, մենք ողջունում ենք այս մեր ոգին եւ կոչ ենք անում մեր ամբողջ ժողովրդին, որ հաւատարիմ մնայ իր քրիստոնէական հաւատքին եւ շարունակի իր քրիստոնէական ծառայութիւնը ամբողջական առաքելութեանը մէջ քրիստոնէական Սուրբ եկեղեցու:

**

Սիրելի՛ք,

Մենք մաեւ առիթ ունեցանք այս այցելութեան ընթացքում տեսնելու մեր ժողովրդին՝ թէ՛ Հոռմում եւ թէ՛ մամաւանդ Միլամոյ քաղաքում, ուր ունենք Ս. Բառասնից Մանկանց անունով կնքուած եկեղեցի: Եւ պիտի տեսնէիք դուք ժողովրդի կապուածութիւնը իր եկեղեցուն: Այդ օտար երկրի մէջ նրանք իրենց քրտինքով, իրենց հաւատքով կառուցել են իրենց եկեղեցին, ամեն կիրակի պատարագ է մատուցում եւ հայոց ժողովուրդը հաղորդում է Հայ եկեղեցու ամբողջ հոգեկան, իմացական, մշակութային ժառանգութեանը հետ:

Ապա մենք առիթը ունեցանք մաեւ գնալու Վենետիկ, Ս. Ղազարու Վանքը, Միսիթարեան Միաբանութեանը տուեցինք երկօրեայ այցելութիւն եւ մենք հիացումով նկատեցինք, թէ նրանք ինչպէս նուիրուել են մեր քրիստոնէական մշակոյթի ուսումնասիրութեան, ճանաչմանը եւ նրա ծանօթացմանը օտար ազգերին: Եւ Մեր հայրապետական աջակցութիւնը, օրհնութիւնը տուինք նրանց, յատկապէս աղօթելով նրանց երիտասարդ եւ վաղաժամ մահով իր մահկանացուն կնքած վանաֆօր, աբբաֆօր Սահակ Վրդ. Ընձնեմեանի հոգւոյն համար՝ հոգեհամգիստ կատարելով եւ մաեւ Հայաստանից տանելով մի փոքրիկ խաչքար, որ Հայաստանը ներկայ լինի միշտ Ս. Ղազարու Վանքում:

**

Մենք կոչ ենք անում մեր ողջ ժողովրդին, մնալու հաւատարիմ իւր եկեղեցուն, Հայրենիքին, եւ քրիստոնէական սիրոյ, միութեան եւ եղբայրութեան ոգով ու քրիստոնէական եկեղեցիների առողջ շարժումների հետ հաղորդակցութեամբ մատուցելու մեր ծառայութիւնը ի փառս Բարձրեալն Աստուծոյ, ի պայծառութիւն Հայաստանեայց Ս. եկեղեցւոյ, ի շինութիւն ազգիս եւ հայրենիքի մերոյ եւ ի բարօրութիւն ողջ մարդկութեան. ամեն:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ս

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ